

ניצולי השואה במדינת ישראל

מאת ד"ר בלה גוטרמן

קראת יום העצמאות ה-60 למדינת ישראל ראה אור בהוצאת יד ושם אלבום רב היקף, שמתעד שישה עשורים של התערות ניצולי השואה בארץ ושל שותפות ותרומה להקמת המדינה ולביסוסה. עתה, לאחר שרובם סיפרו את סיפורם האישי, עדותם תועדה, וקולם נשמע בקרב בני נוער, אנו מבקשים לספר את סיפור פועלם בארץ, שהוא סיפורה של המדינה והחברה הישראלית.

אנחנו פה: ניצולי השואה במדינת ישראל (עורכים: בלה גוטרמן, חנה יבלונקה ואבנר שלו) כולל סקירה היסטורית שבה שולב סיפורם של ארבעה שורדי שואה שחייהם בארץ משקפים את פועלם ואת עשייתם של כלל הניצולים. מעל 500 תצלומים שצולמו לאורך שנות קיומה של המדינה מתארים את דרכם של ניצולי השואה מיום השחרור, דרך המאבק לעלייה לארץ, מלחמת העצמאות, המחנות לעולים והמעברות ואת ההתמודדות היום-יומית וההתבססות בכל תחומי העשייה והיזירה. אפשר למצוא אותם בענפי המדע והרוח, בתעשייה, בספרות ובאמנות, בצבא ובספורט. באלבום גם עבודות אמנות של ציירים ניצולי השואה (שמואל בק, יהודה בקון, אלכסנדר בוגן, אברהם אופק, שמואל כץ ועוד), פריטים שונים, מסמכים, וכן קטעים מתוך ספרי זיכרונות ומתוך יצירות ספרות ושירה שכתבו ניצולי השואה. כל אלה משקפים את סיפור חייהם במדינת היהודים.

כבר בשנים הראשונות בארץ, וכאז כן עתה, דאגו השורדים לשמר את זכר תקופת השואה, והיא הייתה לחלק מן האתוס הלאומי. באותן נחישות והחלטיות שאפיינו את מאבקם לשרוד בימי השואה, כך ניגשו שורדי השואה למאמץ ההיקלטות, ההתבססות והעשייה, בבחינת "לבנות ולהיבנות בה". האלבום מצטרף אל פועלם ושואף להעביר את מורשת הזיכרון וההשרדות לדורות הבאים.

האלבום רואה אור בסיועם הנדיב של טוביאס ורוזאלי ברמן לזכר הוריהם רבי חנוך ושרה דבורה ברמן ואלכסנדר ומרים באייר. האלבום הופק בשיטתוף המטה לציון 60 שנות עצמאות למדינת ישראל.

נעוד חדש על המדף...

עדינה דרכסלר (עורכת המהדורה העברית), אדז'יה יקירתי, ילדים יקרים: משפחת רוטגולד – מכתבים 1940-1944 ליקט את המכתבים, ערך והוסיף מבואות: סרז' רודגולד

הספר מספר את סיפורה של השואה בצרפת דרך חליפת מכתבים יוצאת דופן של משפחת רוטגולד בזמן השואה. ב-13 במאי 1941 נעצר מרדכי רוטגולד ונכלא במחנה בון-לה-חולאנד שבדרום צרפת. בפריז נותרו אשתו אדז'יה וחמשת ילדיהם. במשך למעלה משנה התכתבו בני המשפחה התכתבות ענפה. האב כתב בקביעות לילדיו ולאשתו ותיאר את חיי היום-יום במחנה, אבל בעיקר הביע את געגועיו, את אהבתו לאשתו וילדיו, את מסירותו למשפחתו, ומעל הכול את האופטימיות הבלתי נלאית שלו. ילדיו ואשתו כתבו לו בקביעות כמעט יום-יום. כיצד חיים חמישה ילדים קטנים ואמם, בלי האב, בצל הכיבוש והאימה? המכתבים פורשים את סיפורה של משפחה יהודית בזמן השואה שבחרה לחיות באומץ, בשמחה, בתקווה ובאמונה ויהי מה.

ב-28 ביוני 1942 נשלח מרדכי רוטגולד לאושוויץ ונספה שם. ימים מעטים לפני כן שלח לאשתו בפריז את מכתבי הילדים, עם "דברים שונים שאני כבר לא צריך [...] את המכתבים של הילדים שמי באיזה מקום ותשמרי. עוד נקרא אותם ביחד". את מכתבי אשתו לא החזיר. הוא התקשה להיפרד מהם ולקח אותם עמו לאושוויץ. כמוהו גם הם לא שרדו. אדז'יה והילדים ניצלו – שכנים צרפתיים אמיצים החביאו אותם והבריחו אותם לדרום צרפת.

דניאל פרנקל (עורך), להיות יהודי בברלין

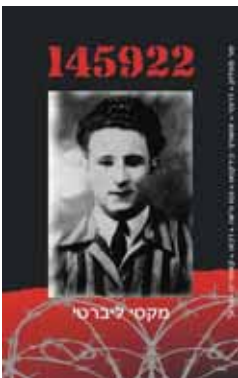
וסף מכתבים יחיד בימינו שפותח צוהר לחייה של הקהילה היהודית בברלין בצל הגירושים רואה אור בפעם הראשונה. את המכתבים כתב הרמן זמטר, מנהל מחלקת המודעות של *Jüdisches Nachrichtenblatt*, העיתון היהודי האחרון שהוסיף לצאת לאור בגרמניה הנאצית אחרי פרעות "ליל הבדולח" בנובמבר 1938. המכתבים נכתבו בעת ההתרחשויות עצמן, והם מאפשרים לנו להציץ

בהן מבעד לעיניו של מי שחווה את הרדיפות על בשרו: מה פירוש להיות יהודי בברלין בתקופת השואה? מה פירוש להיות משולל חופש תנועה, להיות מנוע מלבקר בגנים הציבוריים או לשאול ספרים בספריות ציבוריות? מה פירוש לחיות על הקצבות קָעב מיוחדות שקוצצו והלכו משבוע לשבוע, לענוד את הטלאי הצהוב, לחזות בגירוש שכניך וידיך ולהשתתף בלוויית של מי שאיבד את עצמם לדעת מאימת הגירוש? ומה ידעו היהודים בברלין על כוונות הרודפים הנאצים ועל גורלם של המגורשים למזרח?

כשעלה עם רעייתו הטרייה לילי על רכבת הגירוש שיצאה מברלין לאושוויץ ב-12 במרץ 1943, היה הרמן בן 33. לילי זמטר עדיין לא מלאו אז 24 שנה.

מקסי ליברטי, 145922: פורט מונלוק, דרנסי, אושוויץ-בירקנאו, גטו ורשה, דכאו, קאופרינג, אלאך

ה סיפורו של מקסי ליברטי, בן המשפחה של 14 ילדים ששורשיה במרוקו ושהתגוררה בפרורי העיר ליון שבצרפת. כשהיה בן 18 נתפס מקסי ונכלא בפורט מונלוק. משם נשלח למחנה דרנסי. מדרנסי גורש מקסי לאושוויץ-בירקנאו ומשם נשלח לנקות את חורבות גטו ורשה. מקסי חלה בטיפוס אבל ניצל בזכותו של יופ, מנהל "המרפאה" במקום. מקסי השתתף בצעדות המוות מוורשה למחנות דכאו וקאופרינג והגיע אליהם באפיסת כוחות. מקאופרינג צעד בצעדת המוות לאלאך והיה שם עד שהאמריקנים שחררו את המחנה. לאחר השחרור חזר מקסי ליברטי לביתו, התאושש ועשה חיל בעולם העסקים. מאז הוא מקדיש מזמנו ומכספו להנצחת זכרם של כל מי שלא שפר עליהם מזלם כמוהו ונספו בשואה.